

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De Arbitris. Titulus XXXXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

n. 3. Is quoque siue sit actor siue sit reus, Bart. in d. l. 1. n. 5. qui sine aliqua ꝑ alienatione, siue cessione, Bald. in l. 2. in princ. C. ne liceat potent. patrocinium potentioris ratione officij, nō cuiuslibet, nam decuriones possunt esse aduocati, & impendere suum patrocinium, l. 2. C. de aduoc. diuers. iudicior. Sed vt dictum est mediocris, ita quod possit minacem fauorem ostendere vel inferre, gloss. in l. 1. in verbo potentiorum C. ne liceat potent. & ibi DD. quando cunque aduocat; vt si actor iret ad priores & obtineret, quod ipsi intercederent pro eo apud Capitaneum, vel potestatem, l. 1. C. ne liceat potent. & ibi Bart. Castr. Bart. in d. l. cum miles n. 1. But. in d. c. 2. n. 16. Anch. nu. 3. & Can. Afficitur iactura causæ per sententiam ex dicto seu titulo C. ne liceat potent. gloss. in d. l. 1. in verbo afficerentur & ibi DD. Bart. in l. cum miles sub n. 1. ff. hoc tit. Anch. in c. 2. nu. 3. hoc tit. & patrocinium præstans venit puniendus a bitrio rectoris prouinciæ, d. l. 1. C. ne liceat potent. Quando vero ꝑ impresionem, alienatio vel cessio fit potentiori, ratione officij saltem mediocris, sub ipsius potentioris vel coniugis suæ, aut amicorum suppositorum nominibus, non tenet alienatio, vel cessio, res redditur, & pecunia numerata retinetur, l. pen. & fin. C. de iis qua vi metusque caus. &c.

De Arbitris.

Titulus XXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Arbitrium ad similitudinem iudiciorum redigitur.
- 2 Arbitramentum redigitur ad instar contractuum.
- 3 Si compromissum fit in arbitrum & arbitratorum ex clausulis & signis præsumitur arbitrum vel arbitratorum.
- 4 Arbitrium duplex est necessarium quod fit à

eo actis à lege vel canone in casibus in iure expressis.

- 5 Vel statuto.
- 6 Voluntarium est quod factum fuit sponte.
- 7 Arbitrum quilibet esse potest qui non prohibetur à iure.
Prohibentur minor viginti quinque annis.
- 8 Mulier.
- 9 Iudex ordinarius.
- 10 Laicus super rebus spiritualibus.
- 11 Compromitti potest de qualibet re nisi prohibeatur, & ibidem enumerantur causæ super quibus non potest compromitti.
- 12 Compromittere possunt omnes nisi prohibeantur.
- 13 Arbitrum vnus eligatur, aut tres vel dispari numero sunt assumendi.
- 14 Compromisso facto in tres aut plures in dubio præsumitur actum, vt omnes simul iudicent.
- 15 Iure Canonico, si ex tribus arbitris vnus nolis malitiose, examinando, vel definiendo negotio interesse, duo præcedunt.
- 16 Compromissum in duos, vt ipsi, si dissentirent, tertium assumant, an valeat.
- 17 Compromisso facto in plures cum clausulis vos, aut alter vestrum, quemlibet eorum, aut similibus, tunc valet sententia vnus.
- 18 Compromissum constituitur partibus ad inuicem stipulantibus quod parebunt arbitri sententiæ sine pœna.
- 19 Vel Compromittentibus nudo pacto apposta pœna.
- 20 Arbitri potestas dependet ex Compromisso, nec aliud ei licebit, quam quod ibi, vt efficere possit, cautum est.
- 21 Inter compromittentes, acta respicientia causam eiusque decisionem gesta coram arbitro, probant in iudicio ordinario.
- 22 Confessiones coram arbitris facta probant vt iudiciales.
- 23 Circa attestaciones testium, obseruanda sunt pacta compromissi, si nihil conuentum est in

D d 2

huius.

- huiusmodi casibus, tunc est seruanda l. fin. C. de testib. c. presentata eod. tit.
- 24 Acta vero ordinatoria iudicij coram arbitro non faciunt fidem coram iudice.
- 25 Limita in effectibus iam consummati.
- 26 2. limita quando utraque pars consentit quod acta valeant & sunt introducta fauore partium.
- 27 Arbitrarius sententiam dicere debet, per quam à tota lite discedatur, iussu adesse litigatoribus in loco de quo actum est.
- 28 Coram & presentibus litigatoribus.
- 29 Ex arbitri per stipulationem assumpti sententia non oritur actio vel exceptio rei iudicata, sed ei pareatur metu pœna, aut metu prastationis interesse.
- 30 Idem iuris est si datum sit pignus arbitro.
- 31 At quando assumptus fuit nudo pacto cum pœna.
- 32 Ex sententia arbitri nudo pacto sine pœna assumpti, postea homologata, oritur actio & exceptio rei iudicata.
- 33 Arbitramentum cursu decem dierum non homologatur, expresse confirmatum habet vim transactionis.
- 34 Compromissum finitur sententia prolatione, & aliis modis.
- 35 Appellatur à sententia Arbitrorum iuris, ab Arbitris electis ex necessitate statuti, an appelletur.
- 36 Ab Arbitri compromissarii sententia non appellatur, sed si dolo versatus sit arbiter, aut enormissime alteram partem laesit, potitur reductio ad arbitrium boni viri intra decennium.
- 37 Arbitri sententia nulla dici potest.
- 38 Arbitratoris sententia reducitur ad arbitrium boni viri coram iudice causa principalis intra triginta annos.
- 39 Et contra eam intentari potest remedium l. 2. C. de rescind. vend.

POST preparatoria iudiciorum præmittit de Arbitris, ante titulum de Iudicijs, quia per arbitria & compromissa, rigoroſi litium & iudiciorum anfractus euitantur, l. i. ff. hoc tit. c. 2. in princ. eod. in 6. l. congruentius C. de pat. pot. Alex. in l. qui se patri nu. 22. vers. attamen puto & num. seqq. C. vnde liberi facit c. corde de appell. in 6. Arbitrator est, qui eligitur à partibus, ut iudex, l. i. ff. hoc tit. arbitrator ut aliquid aestimet, vel quid sibi videatur de aliqua re, dicat, sine ordine iudiciario, §. pretium Inst. de empt. l. si quis arbitrato ff. de verb. oblig. Compromissum sine arbitrium † ad similitudinē iudiciorum redigitur, & intelligitur de arbitrio boni viri, seruato iuris ordine in principio scilicet, citatione, libelli oblatione, litis contestatione, &c. medio, nempe dandis dilationibus probatorijs, productione testium, &c. ac fine, ferenda sententia pro tribunali, c. si de meo §. recipisse & ibi Bart. nu. 1. ff. hoc tit. l. rem non nouam §. cum igitur C. de iud. l. pen. C. hoc tit. & ibi gl. in verb. licet, & verb. conuentum & DD. licet in multis à iudicio differat, gloss. fin. in c. cum dilectus gloss. in l. i. ff. hoc tit. Bald. in l. i. num. 8. & seq. C. eod. Arbitramentum redigitur † ad instar contractuum, & 2 in eo non requiritur aliqua figura iudicij, Innoc. in c. quinta uallis nu. 3. & 4. de iur. iur. & ibi But. nu. 14. & Can. Bald. in l. i. ante num. 10. C. hoc tit. Bart. in l. societatem §. arbitrorum nu. 7. & seqq. ff. pro socio, Si compromissum † fuerit † tanquam in arbitrum & arbitratores, ex clausulis & signis præsumitur arbiter: videlicet, si est data facultas decidendi, de iure tantum, But. in d. c. quinta uallis nu. 17. Roman. in rub. de arbit. nu. 48. Apposita est pœna compromisso, aut assumatur super lite, Imol. in d. c. quinta uallis nu. 13. l. 3. §. 1. ff. hoc tit. vel iurisperiti electi sint: Casar. decis. xi. nu. 1. & seqq. de prob. Bart. in l. societatem §. arbitrorum ff. pro soc. Rom. in rub. de arbit. nu. 49. Fel. in c. presentata

presentata de testib. Gail. obs. 150. num. 5. & seqq. & per tot lib. 1. Si assumatur in contractu intelligitur arbitrator: l. fin. C. de contrab. empt. l. societatem §. arbitratorum ff. pro soc. Imol. in d. cap. quinquauallus num. 13. & ibi Can. & ex actis & modo procedendi intelligitur utrum fecerit, ut arbiter, an ut arbitrator: gl. 1. in fine l. 1. ff. de iud. & ibi DD. Quod si expresse elegit super tota causa, vel simpliciter viam arbitratoris, non potest redire ad viam arbitri, vel è contra, Imol. in d. c. quinquauallus n. 15. quia per electionem vnius contrarij alteri videtur renunciare, l. quamuis la. 2. C. de vsur. & ibi gl. fin. in fine l. 1. C. de furt. Bart. in d. §. arbitratorum n. 13. Fel. in c. cum ex officio n. 23. de prescript. non eligendo præsumitur, procedere ex vtraque auctoritate; Pan. in d. c. quinquauallus n. 42. per textum in c. nisi essent de prob. l. si miles ff. de milit. testam. Fel. in c. cum ex officio n. 21. in fine vers. ex ista conclusione & n. seqq. de prescript. per obseruationem ordinis iuris in aliquibus actibus, non videretur in alijs actibus ad obseruandum, quia actus iudicij sunt separati: Clem. sape & ibi gloss. in verb. partibus vers. sed pone quod de verb. signif. But. in d. c. quinquauallus n. 14. in fine vers. sed Hostiensis dicit Roman. in rub. ff. hoc tit. n. 5. in fine, & propter modicam lætionem, poterit peti reductio, quia ex qualitate facti præsumitur hoc fecisse ut arbitrator. d. c. nisi essent Bald. in l. seruus plurium §. fin. n. 2. ff. de leg. 1. Fel. in d. c. cum ex officio n. 32. attestatur post Ang. hanc sententiam obseruari in practica.

4 Arbitrium duplex est, Necessarium, quod fit à coactis à canone, vel lege in casibus à iure expressis; quorum primus est, quando iudex delegatus allegatur suspectus: c. suspensionis de offic. deleg. c. cum speciali de appell. c. legatima eod. in 6. nisi duo aut plures dati sint cum clausula, quod si omnes &c. & vnus allegetur suspectus, coniudex cognoscit de causa suspensionis opposita contra coniudi-

cem; quia virtute dict. clausulæ ad eum spectat causæ cognitio. c. si contra & ibi gloss. de off. dele. in 6. Archid. in c. quod suspecti in fine n. 1. 3. quest. 5. Secundus quando est questio de reuocatione rescriptorum, c. pastoralis de rescript. Tertius quando episcopus habet causam contra clericum, sibi subditum, c. si clericus §. 1. xi. quest. 1. Quartus quando contentio est inter litigantes, & iudicem super hoc, an locus sit insignis. gloss. in c. statutum in verbo copia de rescript. in 6. Quintus quando conseruator ab actore suspectus dicitur; aut inter conseruatorem & ordinarium controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit; c. insuper §. quod si in his causis sess. 14. vel quod causæ debent compromitti inter agnatos vel proximiores, cautum est à statuto: & ubi viget huiusmodi statutum, totus est compromittendum, quousque sequatur laudum. Bald. in l. fidei commissæ §. si quis decem ff. de leg. 3. Fel. in c. innouamus sub nu. 3. vers. 5. fallit de treuga & pace las in l. per salutem n. 4. ff. de iure iur. Bald. in l. inuitus nu. 8. C. de procur. Coguntur aduocati arbitrium necessarium suscipere, in eodem duntaxat loco, vbi aduocationis exercent officium. l. sancimus C. de adu. diuers. iudic. Aliud est voluntarium, quod factum fuit sponte; & in dubio præsumitur voluntarium; nisi ex compromisso, vel ex actis constet, quod emanauerit electio arbitratorum ex præcepto iudicis, vel necessitate statuti: Fel. in c. duobus sub nu. 12. ante finem vers. quæ omnia limita de sentent. & re iud. Rip. in c. cum in n. 181. de Constit. Casar. decis. xi. n. 12. & seqq. de prob. nemo autem cogitur arbitrium voluntarium suscipere. l. 3. §. 1. ff. de arbit. gloss. fin. in d. l. sancimus gloss. in d. cap. pastoralis in verbo remittentem in fine, Quilibet potest esse arbiter, qui non prohibetur à iure; Prohibentur autem minor viginti annis; l. cum lege ff. hoc titul. maior 20. annis,

si minor 25, annis sit, restituitur, si temere auditorium recepit: d. l. cum lege §. i. mulier; 8 l. fin. C. hoc tit. nisi ꝑ ordinariam habeat iurisdictionem, in quam, vt in laicos, super rebus temporalibus Ecclesiæ valde compromittitur, c. dilecti hoc tit. potest esse arbitratrix d. c. quinta vallis Pan. in d. c. dilecti in 3. not. Iudex ꝑ ordinarius non potest ꝑ compellere partes, vt in se compromittant, nec potest recipere arbitrium eius causæ, in qua est iudex, l. sed etsi in seruum §. si quis iudex & ibi gloss. & DD. ff. hoc tit. c. infames §. si quis vero & ibi gl. & Can. 3. quasi. 7. quia Ordinarius cogit arbitrum sententiam dicere, eamque exequitur, l. 3. ff. hoc tit. arbitramentum & amicabilem compositionem potest recipere, c. cum tempore & ibi Pan. tres recenset opiniones c. ex parte hoc tit. c. causam de elect. 10. de Imola in l. 1. §. potest autem TO n. 25. ff. de nou. oper. nunciat. non subditi, vel laici in ꝑ episcopum vt arbitrum vel extraordinarium iudicem consentire possunt: & semel tantum poterunt ab eius sententia appellare in dubio præsumuntur in eum vt iudicem consensisse, vt sententia valeat & actionem pariat: l. si qui ex consensu l. episcopale & ibi gloss. 1. & auct. si quis litigantium C. de episcop. aud. à cæteris ordinariis, qui legitimam potestatem habentes, eliguntur ab eis ad arbitrandum, qui non sunt suæ iurisdictioni suppositi; etiam si vt arbitrari sedent, & nõ vt ordinarii: priuilegio tamẽ ordinariæ dignitatis, grauatus aliquis, appellare valebit: c. à iudicibus §. fin. 2. q. 6. delegatus arbiter verus effici potest; c. cum olim hoc tit. & partes compromittentes simpliciter in eum, non renunciant, Pan. in c. literas nu. xj. de præsumpt. Clem. quamdiu de appell. auct. si tamen C. de temp. & repar. appell. c. significantibus de off. & potest. ind. deleg. rescripto: nõ ex vtraque auctoritate intelligitur procedere & pro parte potest valere sententia ex vna auctoritate, & pro alia parte seu capitulo valere ex altera

auctoritate, l. nisi essent de præb. Bald. in cap. inter plures num. xj. de lege corrad. in vsib. feud. laicus super rebus spiritualibus in arbitrium assumi non potest, cap. contingit hoc tit. nisi laico auctoritate superioris adiungitur clericus, glossa in d. cap. contingit & ibi Can. cap. per tuas hoc tit. De qualibet re ꝑ potest compromitti nisi prohibeatur. In causa populari, liberali siue de ingenuitate, siue libertinitate questio sit, etiam si ex fideicommissi causa libertas deberi dicatur, matrimonio carnali (super matrimonio spirituali potest compromitti,) cap. ex parte hoc tit. cap. cum inter canonicos de elect. filiatione, monachatione, conuersione, alcriptitia conditione, l. non distinguemus §. 1. vers. de liberali causa & ibi glo. in verb. idem dicendum ff. hoc tit. cap. penult. in fine de restit. spoliat. & ibi Can. causa criminali criminaliter intentata, aut si pœna pecuniaria veniat applicanda fisco: secus si intenteur ciuilitur, aut pecuniaria pœna applicetur parti: delicto famoso, publico vel priuato criminaliter moto: secus si ciuilitur, causis meri & mixti imperii, status arbiter assumi non potest, & de facto assumptus non cogitur dicere sententiam: d. l. non distinguemus §. primo vers. de liberali causa & ibi glossa in verbo famoso delicto & Bart. numero primo, & DD. neque etiam in causa restitutionis in integrum; nisi incidenter coram arbitro petatur; capite penultimo §. de restitutione in integrum, priuilegiis aut iudultis libertatis, siue exemptionis, sine licentia Romani Pontificis, cap. cum tempore hoc tit. Omnes etiam ꝑ possunt compromittere, qui non prohibentur. Non possunt compromissum facere mulier, alieno nomine, propter intercessionem, d. l. non distinguemus in princ. vers. si mulier, clericus sine licentia diocesani, per quod ecclesia obligetur, quia ex hoc posset deueniri ad alienationem: c. peruenit hoc tit. & ibi Zab.

Zab. in fine & Can. in rebus proprijs potest compromittere in laicum, præter consensum episcopi: Pan. in c. si diligenti n. 16. de for. comp. vassallus de feudo sine licentia domini in arbitros aut arbitratores: c. imperialem de prohib. feud. alien. per Freder. Zab. in c. cum tempore in fine hoc tit. Clarus in §. feudum quest. 39. pupillus sine tutoris auctoritate, præterquã si fideiussorem dederit, à quo pœna peti potest. l. si pupillus ff. hoc tit. Arbitrator vnus ¶ eligatur, aut tres, vel dispari numero sunt assumendi, vt aut omnium sequantur sententiam, vel duorum, aut maioris partis; quod si in duos sit commissum, res fere sine exitu futura est, propter naturalem hominum ad dissentendum facilitatem: c. 1. & l. item si vnus §. fin. ff. hoc tit. in dubio ¶ si in compromisso factò in plures, non est expressum, quomodo debeant iudicare, præsumitur aequum, vt omnes simul iudicent d. l. non distinguemus §. cum in plures in fine & ibi gloss. in verb. dicant & DD. stataturque sententiã maioris partis, datæ omnibus præsentibus: l. si in tres l. secuti & ibi gloss. in verb. omnes l. item si vnus §. item si plures ff. hoc tit. cap. 1. eod. in 6. cap. prudentiam & ibi gloss. in verb. teneatur & Can. de offic. deleg. si omnes discordant in summa, tenet sententia de summa minori: c. 1. §. licet hoc tit. in 6. & ibi gloss. fin. & Can. sententia, vno absente, lata non tenet, quia potuit præsentia eius, trahere eos in aliam sententiam, nisi in compromisso dictum sit, vt duo sine tertio procedant d. l. si in tres & ibi gloss. fin. d. l. si curi cap. 1. & ibi gloss. fin. hoc tit. iure canonico ¶ si ex tribus arbitratoribus simpliciter assumptis, eorum aliquis ab alijs legitime requisitus ad examinandum, vel definiendum vna cum eis negocium, super quo in ipsos exitit commissum, non curauerit conuenire: siquidem detinetur legitimo impedimento, de quo rescribere debet collegis; duo,

eo absente, non possunt procedere, stataturque dispositioni iuris civilis, si tale impedimentum non subest, duo præsentibus, malitiosa siue voluntaria eius absentia, non obstant, negocium examinare & libere definire possunt: quia ipsius absentia, diuinã repleta præsentia, eum reputare facit præsentem; sicut possunt eo præsentem & non volente cum eis in vnam sententiam concordare, d. c. 2. hoc tit. in 6. & ibi gloss. & DD. licet secus sit in tribus iudicibus simpliciter delegatis, d. c. 2. vers. fin. & ibi gloss. hoc tit. in 6. quia maiori maturitate dantur. Ex duobus arbitratoribus, si vnus malitiose se absentet, alter nõ potest procedere, ratio diuersitatis est quia duo ex tribus sunt maior pars. gl. in d. cap. 2. in verb. presente & ibi Can. tamen vltimum est etiam in duos compromitti, & debet prætor cogere arbitros, si non consentiant ¶ tertiam personam certam eligere, cuius auctoritati pareatur, d. l. item si vnus §. fin. in fine. cogiturque hæc tertia arbitrium recipere & iudicare, d. l. item si vnus §. fin. & ibi gl. fin. in fine per l. sancimus la. 1. C. de aduoc. diuers. iud. & ibidem Bart. nec poterit ab eius sententia appellari, Ioan. de Imola in c. quinta uallu n. 46. de iure iur. Non valet commissum, in duos, vt ipsi, si dissentirent, tertium assumant; nã & in assumendo possunt dissentire, d. l. item si vnus §. si duos c. innotuit hoc tit. si ita sit, vt tertius ab eis assumatur Sempronius, valet commissum, quoniam in assumendo dissentire non possunt. d. §. si in duos in fine. Quandoque fit commissum in plures, vt omnes sint concordēs, & tunc non sufficit vera aut ficta præsentia, sed requiritur omnium concordia, nec statatur sententiã maioris partis: gloss. in c. 2. in verb. presente in fine hoc tit. in 6. & ibi Franc. post n. 4. & Can. Aliquando fit in plures cum ¶ clausulis, vos & alter vestrum, quemlibet eorum; quemlibet in solidum,

lidura, & valet sententia vnus, neque est necessaria aliorum requisitio. *l. non distinguemus §. cum in plures ff. hoc tit. Franc. in c. 2. n. 4. eod. in 6. c. cum plures & ibi gl. 1. & 2. de offic. deleg. in 6.* Nonnunquam fit cum clausula quod si omnes &c. & seruanda est dispositio, *c. prudentiam, de off. deleg.* Sæpius etiam fit in vnum, aut plures, vt ipsi per se causam definiant, vel per alios quos ipsi elegerint, *c. cum à nobis hoc tit.*

- 18 Compromissum ꝑ siue arbitrium constituitur, partibus ad inuicem stipulantibus; secus si alter pœnam promiserit, alter non, *l. litigatores vers. item Iulianus ff. hoc tit.* quod parebunt aribri sententiæ, siue pœna certæ, aut incertæ summæ, vt puta quanti res erit, compromissa sit, *l. non autem inter est ff. hoc tit.* siue non: quia vltimo casu contraueniens tenetur ad interesse: *l. ex compromisso & ibi gloss. fin. l. diem proferre §. fin. ff. hoc tit. c. per tuas hoc tit.* & cogit prætor sententiam dicere eum, qui arbitrium pœna compromissa receperit, *l. 3. §. 1. & seqq. ff. hoc tit.* aut si compromissum est stipulatione vallatum absque adiectione pœnæ *d. l. diem proferre §. fin. & ibi Bart. in l. cum antea n. 3. & 4. C. hoc tit.* omnes leges loquentes de pœna adijcienda in compromisso, intelliguntur, quando promissum est parere arbitrio, nudo pacto; quando stipulatio interuenit non est necessaria pœna, *Bart. in d. l. diem §.* Interdum recte ꝑ nudo pacto fit compromissum, vt puta si ambo debitores fuerint, & pacti sunt, ne petat quod sibi debetur, qui sententiæ aribri non paruerit. *d. l. litigatores vers. interdum.* Qualem autem sententiam dicat aribiter ad prætorem non pertinet. *l. qualem ff. hoc tit.* Arbitri ꝑ potestas dependet ex compromisso, *d. l. non distinguemus §. ex officio & §. seqq.* vel aliud ei licebit, quam, quod ibi vt efficere possit, cautum est, nec quod-

libet statuere poterit, nec in qua re libet, nisi de qua re compromissum est, & quatenus compromissum est, *c. peruenit hoc tit.* ac circa ea sine quibus commode explicari non potest, vt fructus, expensas, *gloss. in d. l. non distinguemus §. de officio in verb. cautum est,* diē solutionis, *l. quid tamen §. 1. ff. hoc tit.* nam pars sententiæ est quemadmodum satis ei, qui obtinuit, detur, quibusque fideiussoribus, idque delegari non potest, nisi ad hoc compromissum sit, vt aribiter statueret, cuius arbitratu satisfaretur: *d. l. non distinguemus §. fin. vers. non autem finiri,* ac circa vacuæ possessionis traditionem; *d. l. non distinguemus §. fin. vers. aribiri* nec non circa dubium super qualitate rerum expressarum in compromisso, de qua re potest aribiter cognoscere, & pronunciare an veniant in compromisso. *Pan. in c. cum dilectus nu. 10. hoc tit.* Hinc inferitur coram aribiro non posse fieri reconuentionem, *c. cum dilectus hoc tit.* ac non posse aribitrum diem compromissi proferre, *l. aribiter ex compromisso ff. hoc tit.* sed necessarium est adijci, de die compromissi proferenda, eoque adiecto, diem profert, vel prælens, vel per nuncium, vel per epistolam, *l. idem ff. hoc tit.* non tamen inuitis duobus litigatoribus, nam pœna committi non potest cum sint in pari culpa litigatores, *d. l. non distinguemus §. fin. & l. seqq. & ibi gloss.* aut etiam altero contradicente, sed committitur pœna contra eum, qui non consensit in prorogationem. *d. l. non distinguemus §. dies.* Item aribiter non potest verare, ne pœna ex compromisso petatur, quia non de pœna compromissum est. *l. quid tamen §. fin. ff. hoc tit.* aut iubere alium sibi coniungi, cum id in compromisso non sit. *l. non distinguemus §. fin. vers. item si iubeat.* Alia varia pacta, quæ fiunt in compromissis ex hoc tit. ff. & Cod. cognoscuntur, cæterum aribiro iubenti extra compromissum

missum impune non paretur. *d. l. non distin-*
 21 *guimus §. fin. in fine.* Acta quæ respiciunt
 causam, eiusque decisionem, & factum, ge-
 sta coram arbitro, inter ipsos compromit-
 tentes probant in iudicio ordinario: confes-
 22 siones ꝑ coram arbitris factæ probant, vt
 iudiciales: siue facta sit homologatio sen-
 tentiæ arbitri, siue non: *l. pen. in fine C. hoc tit.*
Imol. in c. presentata n. 9. & ibi Felin. n. xi. de tes-
tib. Casar. decis. xi. n. 19 de probat. sed tales con-
 fessiones non infamant, *l. quid ergo §. cum au-*
tem vers. ex compromisso ff. de his qui not. infam.
 23 Circa attestationes ꝑ testium obseruanda
 sunt pacta compromitti: si nihil conuentum
 est in huiusmodi casibus, & testes omnes su-
 persunt, ei, contra quem producuntur, datur
 optio, vel vt recipiat depositiones eorum,
 vel respuat & consentiat, vt iterum exami-
 nentur. *l. fin. C. de testib. c. presentata eodem & i-*
bi Can. & Fel. n. 10. De stylo Curia facerent
 fidem impetrata commissione, quod coram
 arbitro fuerint examinari, cum interroga-
 torijs partis aduersæ, *Casar. decis. xi. nu. 18. de*
prob. si ab hac luce omnes subtrahi sint, ne-
 cessitas ei imponitur, fide scripturæ appro-
 bata, in qua depositiones eorum referuntur,
 eas quasi factas coram iudice accipere: re-
 bus permixtis in superstitum testimonijs ead-
 dem seruatur electio litigatori, aduersus
 quem producuntur: mortuorum autem
 depositiones non potest respuere, saluo iure
 opponendi contra dicta & personas: nam
 post mortem possunt obijci. testibus crimi-
 na, non ad effectum punitionis, sed ad fidem
 rei testificatæ. *d. l. fin. C. de testib. & ibi DD. d. c.*
 24 *presentata & ibi Can.* Acta ordinatoria ꝑ iudi-
 cij coram arbitro non faciunt fidem coram
 iudice, vt super ipsi possent fundari senten-
 tia, sed pereunt ex mutatione tribunalis. *d.*
 25 *c. presentata & ibi Fel. n. 7. Pan. n. 9.* Limita ꝑ in
 effectibus iam consummatis, à citatione cō-

Summa in Decretales,

tra aduersarium executi, litis contestatione
 &c. puta interruptione præscriptionis, per-
 petuatione actionis. *l. pen. circa finem C. hoc tit.*
 & ibi DD. Secundo limita ꝑ quando vtraque
 pars consentit quod acta valeant coram iu-
 dice, & sunt introducta favore partium,
Pan. in d. c. presentata nu. 9. nam consensus ni-
 hil operatur in actibus substantialibus non
 dependentibus ab earum potestate: *gloss. 1.*
in c. de causis de off. deleg. gl. fin. in c. 1. de lib. oblat.
 vt libelli oblatio, litis contestatio, & quod
 sententia feratur in scriptis, &c. quæ sunt co-
 ram iudice reiteranda. *Imol. in d. c. presentata*
num. 5.

Sententiam ꝑ arbiter dicere debet per 27
 quam à tota lite dilceditur, & finis contro-
 uersiæ imponitur, *l. dicere cum l. seq. ff. hoc tit.*
 iussis adesse litigatoribus per nuncium siue
 epistolam, *l. sed & interpellatur §. 1. ff. hoc tit.* in
 loco, de quo actum est, cum compromitte-
 retur, vel si non appareat de quo loco actum
 sit, in loco vbi factum est compromissum,
 vel in continentibus ædificijs, ad quæ vter-
 que compromittentium facile & cum ho-
 nestate venire posset; nam si alter non ve-
 nerit, qui sine sua turpitudine eo venire pos-
 sit, & is venerit qui inhoneste venerat, non
 committitur pœna; quasi non præbita ope-
 ra: *l. si cum dies §. si arbiter ff. hoc tit.* & coram
 præsentibus ꝑ litigatoribus, alias non vale- 28
 bit: in pœnam is, qui defuit committit, quia
 per eum factum est, quo minus arbitreret;
l. diem proferre §. si quis litigantium & ibi gloss. in
verb. committit & verb. quo minus ff. hoc tit. nisi
 in compromisso hoc specialiter expressum
 sit, vt vel vno, vel vtroque absente sententia
 promatur; quo casu contumax, in non ve-
 niendo, non impedit sententiam, & ideo
 non incidit in pœnam, eo ipso quod contu-
 max est in non veniendo; sed incideret, si
 sententiæ non pareret, *d. l. diem §. si quis litiga-*

Et

FORNIO

torum & ibi Bart. quare si iubeat iudicem a diri, ad alium arbitrium iri, vel ut arbitrio manii fundus tradatur, aut satisfactio detur impune ei non paretur, ne propagentur, differantur, aut in alios interdum agentium inimicos arbitraria transferantur. *l. non distinguemus §. fin. in princ. l. in compromissis ff. hoc tit.*

- 29 Ex sententia arbitri ꝑ stipulationem assumpti, non oritur actio vel exceptio rei iudicatae, sed ei paretur metu pœnæ, si certa pœna sit promissa; aut metu præstationis interesse, si promissum sit sententiæ stari, *l. ex compromisso & ibi gl. & DD. §. fin. & l. seq. ff. hoc tit.* Idem ꝑ iuris est, si datum sit pignus arbitro, ut aut ipse teneat; quo casu est pignus naturali obligationi accedens, qua tenetur pars ipso arbitro, ad seruandam sententiam; *arg. l. per retentionem C. de vsur.* aut ut ipse det parti, & tunc est depositum certa lege datum, daturque ei, cui dandum est, actio præscriptis verbis: *l. si rem §. fin. ff. de præscript. verb. gloss. in l. cum antea in verbo nomine C. hoc tit. & ibi Bart. num. 4.* Ratio prædictorum est, quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legalem, *Bald. in l. cum antea sub numer. 2. & ibi Bart. sub n. 2. h. t.* Eadem ratione, quando assumptus ꝑ fuit nudo pacto cum pœna, ex eius sententia non oritur actio; *l. i. C. hoc tit.* nisi esset dictum rato manente pacto: tunc enim pœna commissa, & etiam soluta, remanet pactum simpliciter; ideo nouo iure ex sententia orietur actio: *Bart. in l. cum antea num. 2. & 3. C. hoc tit.* Quando duo sunt compromissa vnum cum pœna, alterum sine pœna attento compromisso sine pœna locum habet *l. cum antea C. hoc tit.* Ex ꝑ sententia arbitri nudo pacto, & sine pœna assumpti, homologata postea tacite vel expresse oritur actio & exceptio rei iudicatae, *l. cum antea C. hoc tit. & ibi Bart. in fine & Bald.*

nu. 2. parte vero reclamante, sententia non habet effectum, nisi cum sacramenti religione arbiter fuit electus; *d. l. cum antea §. altera,* quo casu non nascitur actio vel exceptio obstante auth. decernimus C. hoc tit. quæ reprobatur iuramentum in compromisso, sed iurans cogitur per censuram ecclesiasticam ad obseruantiam iuramenti, *c. final. de for. compet. in 6. Bald. in d. Auth. dicer. n. 3. Pan. in c. per tuas n. 8. h. t. latius distinguit.* Arbitramentum ꝑ cursu decem dierum non homologatur; expresse confirmatum per partes parit exceptionem quasi transactionis vel pacti, *Innoc. in d. c. quintavallis sub n. 6.* Finitur ꝑ cō-
34 promissum sententiæ prolatione, cum de omnibus de quibus compromissum fuerit arbiter pronunciauit; si de quibusdā tantum sententiam dixerit, de aliis nondum, non desinit esse arbiter, & in prima controuersia, potest mutare sententiam, de qua iam dixerat. In dubio, quando plures inferuntur quæstiones, hoc est vna ab vna parte, alia ab altera, videtur hoc actum, ut debeant simul pronunciarī super omnibus, propter naturam conuentionis & reconuentionis; & nõ seruata forma compromissi non videtur data sententia; nisi in cōpromisso dictum sit, quod possit iudicare semel, & pluries, & quoties sibi placuerit, hoc est in vno capitulo, semel & in alio postea; nam super vna re non possunt ferri plures sententiæ vel arbitraria: quando autem plures quæstiones, nihil sibi communes, inferuntur, ab vna parte, ad aliam; tunc actum videtur, ut possit pronunciarī separatim, nisi expresse in contrarium sit actum, *l. dicere in princ. & l. quid tamen & ibi post gl. Bart. ff. h. t.* Sententiam de omnibus; de quibus compromissum est, directam arbiter corrigere, aut mutare non potest; *l. dicere in fin. & l. quia arbiter ff. h. t. & ibi gl.* nisi compromisso cautum sit, quod possit iudicare

dicare semel & pluries, & ipsum iudicatum corrigere, ac mutare, *Bart. in l. quid tamen n. 2.* Secundo lapsu termini compræhensi compromisso re infecta, *l. si cum dies ff. hoc tit.* Tercio si vnus ex litigatoribus bonis cedat, *l. item si vnus ff. hoc tit.* Quarto semel commissa pœna, *l. si duo §. fin. ff. h. t.* Quinto si ambo litigatores ad iudicium, vel ad alium arbitrum ierint, quia hanc fecerunt ei iniuriam, vt spernerent eum: *l. sed et si in seruum in fine & duabus ll. seqq. ff. h. t.* aut vnus solus iudicem adiuit, & litem fuit contestatus; quo casu pœna cõtra eum committitur, propter contemptum, litem apud iudicem suo ordine peragenda, *l. si qui rem ff. h. t. & ibi gl. fin.* Sexto morte vnus a bi rorum etiam si in plures sit compromissum, *d. litem si vnus §. item si plures.* Septimo morte vnus compromittentium: compromissum enim in compromittentis hæredes non extenditur, nisi sit dictum, quod transeat ad hæredes vtriusque compromittentis; si de vnus hæredibus tantum sit expressum, expirat compromissum, morte cuiusvis ex litigatoribus, *l. diem §. 1. & l. sed & interpellatur §. fin. ff. hoc tit. c. fin. & ibi gloss. eod. tit.* quia non debet claudicare, *gl. mag. in d. l. sed* 35 *& interpellatur §. fin.* Appellatur ¶ à sententia arbitrorum iuris, siue necessariorum ad Sũmum Pontificem: *c. ab arbit. de off. de leg. in 6. & ibi gloss. fin. l. cum specialis C. de iud. & ibi Bart. num. 2. ab arbitris qui eliguntur ex necessitate statui inter attinentes, si necessitat statutum ad compromittendum sub pœna, non potest appellari; si vero statutum necessitat ad compromittendum, & disponat quod ex sententia ferenda oriatur actio poterit appellari: *Imol. in d. c. cum dilectus n. 17. hoc tit. Myns. obs. 68. cent. 4. §. porro secundo casu.* à sententia ¶ arbitri compromissarij non potest appellari: *l. 1. C. hoc tit. cap. à iudicibus 2. quest. 6. Myns. obs. 68. cent. 4.* sed ei parere debe-*

mus, siue æqua sit iniqua sit, & sibi impu-
ter quod compromisit; *l. societatem §. arbitro-
rum ff. pro socio d. l. diem §. stari.* nisi dolo ver-
latus sit arbiter, aut grauissime alteram par-
tium læserit: quibus casibus licet retractare
de sententia arbitri officio iudicis, coram
iudice causa principalis, *l. 2. C. vbi & apud
quem in integ. rest. pet. Gail. obser. 149. lib. 1.* per
reductionem ad arbitrium boni viri intra
decendum: *Pan. in c. quinta uallu num. 16. de
iure iur. per l. pen. §. fin. autem C. de recep. arbitr. l.
non distinguemus §. cum quidam ff. de arbitr.
Gail. obs. 150. in princ. lib. 1. quæ est species ap-
pellationis, eique similis; d. l. non distinguemus
§. cum quidam Imol. in d. c. quinta uallu nu. 43. &
47 de iure iur. & ibi Pan. nu. 28. c. à iudicibus &
ibi gloss. in fine 2. quest. 6. c. non sine hoc tit.* dictis-
que casibus nulla cautela impediri potest,
ac ne iuramento quidem in compromisso
præstito se non contrauenturos, etiam si
grauissimũ damnum sibi importaret: *Bald.
in d. l. cum antea nu. 3. & seqq. & à iudice recur-
sus siue reductionis licita est appellatio,
Myns. obs. 68. in princ. cent. 4. contra Bartol. in l. 1.
ff. de leg. 2. in fin. nulla ¶ dici potest si arbiter* 37
*expresse sententiam dixerit, contra sacras le-
ges aut constitutiones, l. si expressum ff. de appel-
latur aut non sit solemniter lata, l. prolatam C. de
sent. & c. gl. in l. diem §. stari in verbo siue iniqua h.
t. & ibi DD.* Præterea stipulatio, cum aduer-
sus sententiam quid sit, ita demum commit-
titur cum effectu, si sine dolo stipulantis fa-
ctum est, ne quis doli sui præmium ferat, si
quis compromittentium omnino in hac lite
dolo versatus est, si quidem cõpromisso ad-
ijciatur, si quid dolo, in ea re, factum sit,
tantam pecuniam dari, ex stipulatu conue-
niri, qui dolo fecit, potest; quod si huius-
modi clausula in compromisso adscrip-
ta non est, tunc de dolo actio vel ex-
ceptio locum habebit, *l. ita demum ff. hoc*

38 *tit.* Sententia arbitratoris ꝑ̄ reducitur ad arbitrium boni viri, coram iudice causa principalis, quia a cōtor sequitur forū rei, *Bart. in l. societatem §. arbitratorum numer. 22. circa finem alberic. num. 6. ff. de arbitr. Afflic. decis. 132. Gail. obser. 150. nu. 2. & seqq. lib. 1. intra triginta annos, Bart. in l. societatem §. arbitratorum numer. 22. circa finem Alberic. numer. 6. ff. de arbitr. Afflic. decis. 132. Gail. obser. 150. num. 2. & seqq. lib. 1. in contractibus stricti iuris per officium iudicis, l. si libertus la 2. ff. de oper. libert. in contractibus bonæ fidei ex eo contractu: l. si societatem §. arbitratorum ff. pro socio, fallit quando in contractu bonæ fidei, ex parte eius qui vult petere reduci ad arbitrium boni viri, nulla oritur actio; vt in contractu dotis, fuit compromissum in aliquem vt statueret dotem mulieri; qui inique mulierem grauauit, cui nulla datur actio de repetendo constante matrimonio; ideoque recurritur ad officium iudicis. *Bart. in d. §. arbitratorum numer. 17.* quia mulier, si à viro conueniretur vigore illius arbitramenti, posset excipere de eius iniquitate; quilibet autem, qui habet exceptionē etiam si non conueniatur, potest coram iudice ipsius rei, licet non sit iudex actoris, officium iudicis implorare, ne ab aduersario*

inquieretur: l. 3. C. qui bon. ced. poss. l. si contendat & ibi gloss. ff. de fideiusor. quia ibi exceptio examinatur principaliter, debet examinari coram illo iudice, coram quo deberet examinari, si a cōtore agente exceptio secundum naturam exceptionis deduceretur, l. cum ij §. transactiones ff. de transact. l. fin. C. de vsur. pupill. *Bart. in d. §. arbitratorum nu. 19. & 20. Rot. decis. 236. num. 2. & seqq. part. 1. diuers.* ratio diuersitatis quare non reducitur laudum arbitri, sed arbitratoris, est, quia ille qui compromittit in arbitrum, videtur velle, quod instar iudicis procedat, l. 1. ff. hog. tit. & contemnit iudicem quam habebat; ideoque ad ipsum reuerti non potest; quæ ratio cessat, quando compromittitur in arbitratorem. *Imol. in d. c. quinta uallis nu. 49.* Compromittens quoque si læsus sit ultra dimidium iusti pretii potest ꝑ̄ intētare remedium, l. 2. C. de rescind. 39 vend. etiam si laudum siue arbitramentum emologasset siue approbasset. *Bart. in d. l. 2. num. 8. C. de rescind. vend. & ibi DD. Iason in l. si quis cum aliter sub num. 15. post Bart. ff. de verb. obl. Bart. in l. societatem §. arbitratorum n. 25. ff. pro socio Mynsing. obs. 33. cent. 1.*

